

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

*«Батьківське виховання як чинник
становлення особистісного потенціалу
підлітка»*

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-22-2вм
спеціальності 053 «Психологія»
Куліков В.І.
Керівник: Бикова В.О.
канд. пед. наук, доц.

Дніпро
2024 р.

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи здобувача
Кулікова Владислава Ігоровича
на тему: **«Батьківське виховання як чинник становлення особистісного потенціалу підлітка»**

Кваліфікаційна робота здобувача 2-го курсу, спеціальності 053 «Психологія» (у форматі магістр) (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена проблемі батьківського виховання як чинника становлення особистісного потенціалу підлітків.

У кваліфікаційній роботі теоретично узагальнено та емпірично верифіковано батьківське виховання як чинник становлення особистісного потенціалу підлітків.

У роботі здійснено узагальнення теоретичних та емпіричних результатів дослідження проблеми стилю батьківського виховання та особистісного потенціалу підлітків, що дають підстави зробити такі висновки.

Особистісний потенціал визначається як внутрішньо інтегрована сукупність психологічних здібностей і властивостей, що зумовлює здатність людини до самодетермінації і саморегуляції, до діяльності відповідно до власного цілепокладання. Це є здатністю людини проявляти себе як особистість і виступати автономним суб'єктом своєї активності, цілеспрямовано впливати на довкілля, виявляючи стійкість та гнучкість до внутрішніх і зовнішніх змін ситуації.

Теоретично обґрунтовано, що особистісний потенціал підлітків складається з таких компонентів: самодетермінація, інтернальний локус контролю, автономний локус каузальності, смисложиттєві орієнтації, життєстійкість, толерантність до невизначеності, високий рівень розвитку «Его», особистісна зрілість.

Емпіричним шляхом визначено та описано шість типів розвитку особистісного потенціалу в підлітковому віці: дезадаптивний — характеризується найнижчим рівнем розвитку «Его», екстернальним локусом контролю, відсутністю внутрішньої мотивації, власних або перейнятих ззовні смисложиттєвих орієнтацій, низькою задоволеністю життям; автономний — є найбільш благополучним, визначається найвищим рівнем особистісного розвитку, загальної інтернальності, інтернальності в сфері досягнень і невдач, смисложиттєвих орієнтацій і задоволеності життям; інтерналізований — схожий на автономний, за винятком дуже низького автономного локусу каузальності; імпульсивний — характеризується високими значеннями індикаторів імпульсивної стадії особистісного розвитку, низьким рівнем сформованості смисложиттєвих орієнтацій, задоволеності життям, загальної інтернальності, а також інтернальності у сфері досягнень і невдач, і водночас, високим рівнем автономної каузальної орієнтації; детермінований — відзначається підвищеним зовнішнім та безособовим локусом каузальності на тлі інших показників, які є досить низькими; відчужений — характеризується середнім рівнем розвитку «Его», внутрішнього локусу контролю, у тому числі у сферах досягнень і невдач, вищими за середні показниками смисложиттєвих орієнтацій та загальної життєстійкості.

Емпірично визначено стратегії батьківського виховання, які сприяють розвитку особистісного потенціалу підлітків: надмірність обов'язків, мінімальність санкцій та заборон. Стратегіями, які не сприяють розвитку особистісного потенціалу виявилися: гіперпротекція і гіпопротекція, надмірність заборон і санкцій, недостатність обов'язків, потурання потребам підлітка, наділення дитячими якостями, розширення сфери батьківських почуттів і їх нерозвиненість, виховна невпевненість, нестійкість стилю виховання, фобія втрати дитини, проекція власних негативних рис на підлітка, наділення чоловічими властивостями, витіснення конфлікту між батьками у сферу виховання.

Перелік ключових слів: особистісний потенціал, підлітки, батьківське виховання, стилі батьківського виховання.

SUMMARY

Parental Education as a Factor in the Formation of the Teenager's Personal Potential

Master's Degree Project of the 2-th year student, speciality «Psychology» (Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine, Department of Innovative Technologies in Pedagogy, Psychology and Social Work) is devoted to the problem of parental upbringing as a factor in the formation of the personal potential of adolescents.

In the qualifying work, parental upbringing as a factor in the formation of the personal potential of adolescents is theoretically summarized and empirically verified.

The paper summarizes the theoretical and empirical results of the study of the problem of the style of parenting and the personal potential of teenagers, which give grounds for drawing the following conclusions.

Personal potential is defined as an internally integrated set of psychological abilities and properties that determine a person's ability to self-determination and self-regulation, to act in accordance with one's own goals. This is the ability of a person to manifest himself as a person and act as an autonomous subject of his activity, purposefully influence the environment, showing stability and flexibility to internal and external changes in the situation.

It is theoretically substantiated that the personal potential of adolescents consists of the following components: self-determination, internal locus of control, autonomous locus of causality, meaningful life orientations, resilience, tolerance to uncertainty, high level of "Ego" development, personal maturity.

Empirically, six types of development of personal potential in adolescence have been identified and described: maladaptive — characterized by the lowest level of "Ego" development, external locus of control, lack of internal motivation, own or externally adopted meaningful life orientations, low life satisfaction; autonomous - is the most prosperous, determined by the highest level of personal development, general internality, internality in the sphere of achievements and failures, meaningful life orientations and life satisfaction; internalized - similar to autonomous, except for a very low autonomous locus of causality; impulsive - characterized by high values of indicators of the impulsive stage of personal development, a low level of formation of meaningful life orientations, life satisfaction, general internality, as well as internality in the sphere of achievements and failures, and at the same time, a high level of autonomous causal orientation; deterministic - characterized by a high external and impersonal locus of causality against the background of other indicators, which are quite low; alienated - characterized by an average level of development of the "Ego", the internal locus of control, including in the areas of achievements and failures, higher than average indicators of meaningful life orientations and general vitality.

Empirically determined parenting strategies that contribute to the development of the personal potential of teenagers: excessive responsibilities, minimal sanctions and prohibitions. Strategies that do not contribute to the development of personal potential turned out to be: hyperprotection and hypoprotection, excessive prohibitions and sanctions, insufficient responsibilities, indulging the needs of a teenager, endowment with childlike qualities, expanding the scope of parental feelings and their underdevelopment,

educational insecurity, instability of the parenting style, phobia of losing a child , projection of one's own negative traits onto a teenager, endowment with masculine qualities, displacing the conflict between parents into the sphere of education.

Key words: personal potential, teenagers, parenting, parenting styles.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДЛІТКА ТА БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИКА ЙОГО РОЗВИТКУ	7
1.1. Особистісний потенціал як інтегральна характеристика індивідуальних можливостей автономного існування людини	7
1.2. Розвиток особистісного потенціалу людини.....	27
1.3. Батьківське виховання як чинник становлення особистісного потенціалу.....	40
Висновки до першого розділу	53
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИКА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДЛІТКІВ	55
2.1. Процедура та методи емпіричного дослідження	55
2.2. Результати та аналіз емпіричного дослідження батьківського виховання як чинника становлення особистісного потенціалу підлітків.....	60
2.3. Результати емпіричного дослідження зв'язків між особливостями і стратегіями батьківського виховання та розвитком особистісного потенціалу підлітків	79
Висновки до другого розділу	98
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	104